

Nad mořem mrtvých artefaktů

11.4.2011 Host str. 56 Periskop

Pavel Ondračka Knihovna Václava Havla

Mizející dvacáté století staví před kunsthistorii úkol najít vůbec nějaké dodnes živé hodnoty, které překročily hranici milénia nikoliv jako artefakty, ale jako živá, vypovídající díla. Bilance je chabá, takže je nutno se obrátit k tomu, co ve své době teoretici ani laici obecně za umění nepovažovali a co zpochybňovali i sami tvůrci. K nim patřil Vojmír Vokolek (1910–2001), pocházející z pardubické rodiny, jejíž nadaní potomci si ve třicátých a čtyřicátých letech z komerční tiskařské dílny vytvořili elitní nakladatelství Lis tří bratří.

Vojmír studoval grafiku na pražské Akademii u T. F. Šimona, ale příznačně se roku 1934 odmítl dostavit pro diplom, který vnímal jako zbytečnost, na rozdíl od dnešních studovaných magistrů umění, pro které umění získáním diplomu obvykle končí. V nevelké, ale prominentní výstavní prostře Galerie Montmartre, prezentující osobnosti na pomezí literární a výtvarné tvorby blízké generaci a citění **Václava Havla**, je Vojmír Vokolek představen až do konce května stručným, ale výstižným výběrem pod názvem Čechy světcům, samoty odvážlivcům (a pocty celebritám).

Rané období připomíná řada střídme pojatých, cézannovských obrazů, po Reynkově způsobu zpodobňujících nejbližší přátele a příbuzné. Zatímco Bohuslav Reynek, s nímž Vokolka spojuje hluboká víra, se v padesátých letech soustředil na jeden obor, rodinu a místo, Vojmír Vokolek se po likvidaci rodinné tiskárny na začátku padesátých let stal poutníkem, zanechávajícím záměrně netrvalé stopy v Čechách a na Moravě. Poprvé a naposledy vystavoval své obrazy v Pardubicích roku 1937. Později působil jako restaurátor, který se rozhodl vlastním dílem oživit skomírající tradici umění v sakrálních prostorách.

Pražská výstava je určena těm, kdo Vokolkovo dílo znají. Málodky přímo z deseti jím vyzdobených kostelů, spíš z výstav, monografického katalogu, krátkého filmu s autorovou fascinující básnickou performancí nebo z instalací na hradě Pecka, případně v muzeu v Holešově. Kostelní fresky, již v době předkoncilní situující katolickou církev do realit moderního světa, většinou zanikly. S odstupem se ukazuje, že na rubu éry sorely vznikalo u nás v padesátých a šedesátých letech skvělé katolické umění, zlikvidované obvykle věřícími. Podobně jako tato díla je v pražské výstavě dotykem a skicou prezentována i Vokolkova klíčová realizace z roku 1954. Je jí ještě tradiční, nenápadná mozaika svatého Františka na kapucínském kostele v Brně.

Od roku 1983 se Vojmír Vokolek rozhodl s touto tvorbou skončit, změnil příjmení a vrátil křestní jméno na Josef Müller. Z našitých, někdy kolorovaných, dřevěných špalků a nalezených balvanů (podobně jako sochař Valerián Karoušek) a plechů vytvářel působivé instalace, které zanechával na různých místech — pohřichu povětšinou na místech jejich zániku. Několik drobných příkladů je však na výstavě k vidění, podobně jako řada nezaměnitelných plastik z ohýbaného plechu. Chybí bohužel video se záznamem Vokolkových poetických, někdy spíše fónických prezentací, které nikdy nebyly takzvané uměleckou performancí, ale silným hlasem do sebe pohrouženého světce, který nechce být viděn, ale slyšen.

Vokolkova výstava v pražském Montmartru, záslužně uspořádaná jeho synovcem Václavem, je čitelná jako soubor drobných odkazů k velkému, nezaměnitelnému a v duchovní paměti stále čitelnějšímu dílu. To se již dnes ve své nemateriální, duchovní podstatě vznášá nad mořem mrtvých artefaktů, jimiž nás obdařilo dvacáté století.

Vojmír Vokolek: Čechy světcům, samoty odvážlivcům (a pocty celebritám).

Galerie Montmartre, 21. 1. 2011 – 29. 5. 2011